

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.
a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și Administrația: Strada Măcelarilor Nr. 21.

Se prenumără și la poste și la librării.

În Bucuresci

primesce abonamente D. C. Pascu, Str. Lipscani 35.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscripte nu se înapoiază.

Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

Sibiu, 23 Noemvrie v. st.

(S) Fabrică de arme ungurească! Cine nu-și aduce aminte de agitațiunea presei maghiare de acum sunt doi ani pentru înființarea unei fabrici de arme ungurești. Honveđimea se nu fie avisată la străinătate în ceea ce privește înarmarea ei, pușcile, munițiunea, bune-rele cum vor fi, se se fabrică aci în țeară. Aceasta o reclamă ambiția și mândria națională, și atunci înceată ori-ce alte considerațiuni.

Și cuvântul faptă s'a făcut. Pe baza articolului de lege II: 1888 s'a și înființat o fabrică pe acții, care avea să furnizeze pentru honveđime 180.000 pușci Mannlicher.

Dar' ce se vede! Pușcile fabricate de ea nu erau bune și ministrul de honveđi a trebuit să facă comande la fabrica din Steyr, pentru-ca honveđimea să se poată de cu bună vreme deprinde în manuirea acestei nouă arme.

Fabrica a fost apoi silită să-și sisteze lucrările și în cele din urmă să li-cuideze.

Nu-i vorbă, desilusionarea era mare și opoziția parlamentară pune în căra ministrului de honveđi întreaga responsabilitate pentru acest eșec. Baronul Fejerváry a fost interpellat în cameră imediat după deschiderea acestei sesiuni și acum, după-ce cestiunea matriculelor botezaților a trecut prin casa deputaților, vine rândul la cestiunea fabricii de arme, care va da guvernului tot atât de lucru ca și cea de mai înainte.

Din raportul, pe care ministrul de honveđi l'a prezentat camerei în această privință, ar rezulta, că ministrul a proces corect în această afacere dela început până în capăt.

În înțelesul contractului încheiat cu fabrica, aceasta avea să furnizeze până la finea anului 1890 64.250 pușci, ear' înainte de a începe cu furnizarea și până la finea anului 1889 să prezenteze 1000 pușci ca modele. Furnizarea avea să se întempe pe lună cu începere dela 1 Ianuarie 1890, așa ca până în Iulie 1890 să fie furnisate 23.500 de pușci.

După raportul ministrului însă, fabrica a prezentat pușcile de model cu trei luni mai târziu, decât s'a fost stabilit prin contract; angajamentul în privința furnisării lunare nu s'a observat, ear' modelele erau defectuoase. Astfel fabrica a cerut prolongirea termenului stabilit prin contract. Dar' ea nu s'a putut ține nici de noul termen, pe care l'a primit. Prin o nouă rugare din Martie a anului curent, ea a cerut amânarea furnisării până în Septembrie 1892. Ministrul a răspuns acum, că în vederea responsabilității ce o are pentru înarmarea honveđimii, el nu mai poate acorda nici o amânare și va comanda în alte părți cele 24.500 de pușci ce aveau să se furnizeze dela 1 Ianuarie până la finea lui Iunie 1890.

Astfel ministrul a luat 1000 de pușci dela armata comună, ear' 23.500 de bucăți le-a fost comandat la fabrica de arme din Steyr pentru fl. 33.83, cu mult mai ieftine decum avea să fie cele comandate la fabrica din patrie.

Într-aceste fabrica a prezentat din nou douăzeci bucăți de pușci de probă. Aceste au fost apoi la 7 Iulie a. c. vishitate în arsenalul din Viena în fața conducătorului tehnic al fabricii de arme din Budapesta. Resultatul acestei vishitări a fost foarte desavantajos pentru fabrica ungurească. Făcându-se probă de pușcat, o mulțime de părți de pușcă s'au stricat; s'au rupt chiar și cele mai groase părți ale pușcii, așa că comisiunea, „din considerare la siguranța persoanei“, a trebuit să sisteze ori-ce probă mai departe, și comisiunea a declarat în unanimitate, că aceste pușci nu se pot accepta.

Cu de ce ȳile mai târziu societatea a cerut examinarea altor nouă cincișeci pușci, dar' nici aceste nu au fost acceptabile.

În felul acesta ministrul a trebuit să rupă ori-ce legături cu fabrica de arme ungurească și să comande și restul pușcilor trebuincioase la fabrica de arme din Steyr. Fabrica din Budapesta a licuitat apoi cu aprobarea ministrului.

Așa se prezintă lucrul în urma raportului, pe care ministrul de honveđi l'a așternut casei deputaților.

Opoziția invinuesce greu pe ministrul și nu se mulțumesc cu raportul lui. Ea ar voi ca să se arunce o privire în toate actele ce privesc afacerea fabricii de arme, și se vorbește cu toată siguranța, că partidul independenței și din patrușeci și-opt va cere o cercetare parlamentară în această privință.

Ce e drept, dacă ideea unei fabrici de arme pentru Ungaria se putea realiza, industria Ungariei putea să iee un avânt mai mare și, abstracție făcând dela ori-ce alte considerațiuni, putea să dea lucru unei mulțimi de brațe muncitoare.

Nu numai honveđii puteau să fie înarmați cu pușcile fabricate în țeară, dar', dacă fabrica putea să facă lucru bun și să furnizeze în condițiuni mai favorabile ca alte fabrici din Apus, toate țările din Orient și-ar fi acoperit din Ungaria trebuințele lor de arme.

Dar' planul a fost precipitat. Ca cu toate cele, concetățenii nostri maghiari s'au fost apucati și aci de un lucru, care nu sta deloc în raport cu puterile lor. Dovadă și aceea, că în Ungaria nu s'a aflat nimeni, care ar fi putut să vishiteze pușcile din punct de vedere tehnic, ci a trebuit să se recurgă la arsenalul din Viena, unde s'au și făcut cele dintău probe cu pușcile ungurești.

Prelați români în lumină guvernamentală. Afacerea gimnasiului românesc din Beiuș pare a fi rezolvată în mod definitiv prin măsurile de maghiarizare luate de guvern. Preasfinția Sa episcopul Oradei-mari Mihail Pavel a primit, precum se poate vedea din scirea ce o aducem la altloc, una dintre cele mai înalte distincțiuni.

Pe de altă parte codița guvernamentală din Cluj s'a însărcinat, ca să apreteze cu ocaziunea iubileului de 25 anial I. P. S. S. metropolitului Ioan Vancea în termeni aprobatori atitudinea rezervată a acestuia înalt prelat pe terenul politic și așteaptă, ca foaia „Unirea“ să urmeze o politică „moderată“ și „înțeleaptă“.

REVISTA POLITICĂ.

Sibiu, 23 Noemvrie st. v.

Afaceri interne.

Alaltăieri casa deputaților din Budapesta a intrat în desbaterea specială asupra bugetului ministrului de justiție. Cu acest prilegiu s'a început o discuție foarte viuă și vehementă între contele Apponyi și ministrul de justiție Szilágyi. Contele Apponyi adevă a dis, că ministrul Szilágyi a promis acum e anul în privința măsurilor ce s'au luat în contra abuzurilor electorale mai mult decât jurisdicțiunea curiei pusă în perspectivă asupra alegerilor contestate prin petițiuni. Ministrul a citat din discursul său din ședința premergătoare și a constatat, că el și în acest discurs s'a provocat la declarațiunile lui din anul trecut și prin urmare observarea contelui Apponyi e de prisos. Contele Apponyi a replicat, că numai el singur e în drept de a judeca, dacă declarațiunile lui s'au ori nu de prisos, ear' ministrul Szilágyi l'a răspuns, că deasemenea numai el poate judeca, dacă poate ori nu să permită, ca cineva să-l învinovătească, că nu s'a ținut de vorbă. În decursul mai departe al desbaterii, deputatul Bela Bernáth a urgiat accelerarea lucrărilor pentru cărțile funduare. Cu aceste s'a terminat desbaterea specială a bugetului ministrului de justiție. La ordinea ȳilei a urmat bugetul ministerului de honveđi. Emeric Szalay, primul dintre cei 25 oratori, care s'au fost înscinuat deja la acest buget, s'a plâns în contra spiritului antimaghiar al ministrului de honveđi și asupra spiritului național slab al întregului guvern. Între recriminațiunile oratorului s'a aflat la primul loc afacerea fabricii de arme ungurești, despre care s'ar ȳice, că a trebuit să se prăpădească în favorul fabricii de arme din Steyr, la care s'au interesat cele mai înalte cercuri. El propune, ca dieta să delege o comisiune de șapte membri, fără deosebire de partid, care va ave să examineze cauza acestui eșec și să facă ra-

port casei. Ministrul-președinte a respins înainte de toate insinuățiunea, ca-și-când hotărîrea guvernului în afacerea fabricii de arme s'ar pute reduce la presiune mai înaltă și a atras atențiunea casei asupra împregiurării, că conform concludului de mai nainte, cestiunea aceasta se va pute pertracta numai după absolvarea bugetului. Deputatul Stefan Nagy s'a ținut în cadrul bugetului de honveđi, cerend pe seama honveđilor trupe tehnice și o academie militară ungurească. În urmă s'a plâns asupra numărului mare al „voluntarilor de doi ani“ și a cerut o respectare mai mare a individualității maghiare în armată. Coloman Thaly a vorbit mai îndelungat în contra bugetului și a ministrului. La sfîrșit deputatul Perczel a prezentat un proiect de rezoluțiune, după care în școalele reale militare din Ungaria să se introducă limba de propunere maghiară și să se înființeze o academie militară ungurească. Ședința s'a ridicat la 2 oare d. a. În urma reducerii materialului de discuțiune, cei mai mulți oratori s'au șters de pe listă, așa că ieri nu aveau să vorbească decât trei deputați.

În cercurile parlamentare din Budapesta circula fama, că ministrul de culte contele Csáky ar fi convocat pe ȳina de 14 Decembrie n. o conferență de bărbați de încredere în afacerea autonomiei catolicilor. Contele Csáky a fost promis de mai înainte convocarea unei asemenea conferențe, și de aceea scirea pare a fi deamă de creșement.

„Moniteur de Rome“ se bucură din cauza retragerii, pe care a făcut-o guvernul unguresc atât în privința matriculelor botezaților din căsătorii mestecate, cât și în privința căsătoriei civile. ȳiarul din cestiune află această retragere de foarte naturală, deoarece în Pesta ar fi oamenii cu mult mai înțelepți, decât se mai provoace o luptă între stat și biserică după experiențele triste, pe care le-a facut deja Germania în această privință.

FOIȚA „TRIBUNEI“

Psaltirea românească a diaconului Coresi, publicată la 1570 în Brașov.

V. Mangra.

Care este cea dintău carte tipărită în limba română, încă nu se știe, și poate-că nici nu se va ști cu siguranță. Ca prima tipăritură românească însă, despre care se poate vorbi de visu, după-cum ȳice ilustrul învățat domnul B. P. Hașdeu, fu considerată multă vreme Psaltirea diaconului Coresi, publicată la anul 1577, până acum descoperită numai în două exemplare defectuoase.¹⁾

Raritatea și importanța cărții a dat Aca demiei române indomul, de a însărcina pe dl Hașdeu cu reproducerea textului român, atât în originalul cirilic, precum și într-o transcripțiune cu litere latine, însoțindu-l la sfîrșit de mai multe pagine în facsimile. Astfel egi la lumină în 1881 Psaltirea lui Coresi în edițiune nouă, din care numai titlul și începutul psalmului prim lipsește, ca să avem reproducțiunea completă a textului original.

Acasta este Psaltirea slavo-română, al cărei text românesc se află intercalat în textul slavon și care, ca lucrarea diaconului Coresi, nu e nici cea mai veche carte tipărită în limba română, nici cea mai veche Psaltire a lui.

E constatat astăȳi, că Tetravangelul este cartea cea mai veche ce o avem tipărită în limba română, cunoscută mai înainte și atribuită lui Coresi numai după speci-menele publicate de reșosatul filolog T. Ci-pariu în Analactice și Principie, cu toate-că G.

Seulescu pe la 1875 îi făcea glosarul, prezentându-o cu siguranță ca lucrarea lui Coresi, diaconul metropoliei din Târgoviște, imprimată la anul 1561 Ianuarie 30 în Brașov.²⁾ Exemplarul descoperit în 1888 de dl C. Erbiceanu, profesor la facultatea teologică din Bucuresci, nu lasă nici cea mai mică îndoeală, că Tetravangelul s'a tradus și scris în Târgoviște decătă diaconul Coresi și Tudor diac și s'a imprimat la Brașov, începându-se în luna lui Maiu în 3 și sfîrșindu-se în 30 Ianuarie anul 1561.³⁾

După Tetravangel mai vechie carte posedem Psaltirea românească a diaconului Coresi, tipărită la anul 1570 în Brașov, până acum cu totul necunoscută în literatura noastră. Nici la Cipariu, nici la Hașdeu, nici la Urechă nu aflăm amintire despre existența ei.

Toți se rapoartă la o singură Psaltire a lui Coresi, cea tipărită la 1577.

Exemplarul ce-l posed „mi-a venit la mână în urma cercetărilor ce am făcut pe la câteva biserici, unde au servit ca proșii moșul și unchi mei, sperând că voi afla lucruri de interes pentru istorie, cărți vechi ori alte documente. Resultatul cercetărilor a justificat speranțele mele. În comuna Lazuri, nu departe de Oradea-mare, prelungă câteva manuscrise bisericesci de valoare, ȳ care zăceau într-o strănă a bisericii acoperite cu pulbere și paiăngini, am dat și de un exemplar din Psaltirea Coresiană, — dela care lip-sind titlul, nu i-am putut constata imediat proveniența, decât vechimea limbii anterioară secolului 17.

¹⁾ Veȳi: „Bucinmul-Român“. Iași 1875. Nr. 1, 2.
²⁾ Veȳi: „Bise ica-Ortodoxă-Română“. Anl. XII. (1889), pag. 80.

³⁾ 1. Apostol și Evanghelii pentru Dumineci și sârbători. 2. Liturgier. 3. Rîndueala sluj-bei din șptămăna patimilor până la Dumineca tuturor Sfinților și ȳ. Pravilă, fără titlu, tractând cele șapte taine.

Reintorcându-mă acasă, am comparat textul cu al Psaltirii slavo-române din 1577 și am vedut că este același: textul și stilul diaconului Coresi. Bucuria mea a fost nespusă, când, între nise fii rupte dela locul lor, am găsit foaia ultimă a cărții, pe care se poate citi următoarea însemnare imprimată, care o reproduc aci în transcriere cu litere latine:

„Cu mila lui Dumnezeu eu — diacon Coresi, deca vezuii, că mai toate limbile au cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi Rumânii n'avăm, și Hristos zise, Mathei 109, cine ceteste se înțelegă. Și Pavel apostol încă scrie la Corinthe 155, că intru biserică mai vraw to cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăesc, ca și alaltăisă învăț, decât untunerec de cuvinte neînțelese intralte limbi. Începutusă eu a scrie aceste sfinte psaltiri, în luna lui Fevruarie 6 zile și șeu sfășit ȳ în luna lui Mai 27 zile, în cetate în Brașov, vălăto 7078⁴⁾. (1570).⁵⁾

Cartea formează un volum tipărit în 4° mic, legat între două table de lemn învălitate cu pele. Paginile nu s'au numerotate, numai coalele de tipar au câte un număr cu litere cirilice (1—51) pus în josul ȳntăiei și ultimei pagini a fiecărei coale. Martoră suferințelor poporului român în curs de veacuri, cartea a suferit și ea mari deteriorări. Numai 61 de psalmi s'au completȳi, dela al 9 lea până la la 70 lea. Titlul ca cei dintău 8 psalmi și dela 71⁶⁾ până în sfîrșit lipsește toți, afară de puține fragmente și foaia din urmă a ultimei coale, care s'a păstrat întreagă.

Prim comparațiune s'a constatat, că textul, deși este aceeași traducere, care o găsim

⁴⁾ Sfășit.

⁵⁾ În transcripțiune am urmat norma adoptată de dl Hașdeu în edițiunea Psaltirii slavo-române.

și în Psaltirea dela 1577, se deosebesce în multe locuri prin particularitățile sale gramaticale, și ȳi-că-lexicale, unele comune textului din „Psaltirea Scheiană“, publicată de dl Biau în anul trecut. Deosebirile aceste au mare însemnătate, căci prin ele se con-

stată prioritatea textului pur român față cu cel slavo-român, și asemnarea lui mai deapropoe cu cel mai vechiu text de psaltire românească, care-l avem în manuscriptul Psaltirii Scheiane; precum se poate vedea în următoarele:

Psaltirea slavo-rom. 1577.	Psaltirea rom. 1570.	Psaltirea Scheiană.
Ps. 9. v. 51.	dracilor săi vîngeva	dracilor săi învînceva
Ps. 9. v. 70.	pridădit să fie în mările	pridădit să fie în mările tale
Ps. 12. v. 10.	Când *) Domnului	Cînt Domnului
Ps. 13. v. 10.	aciă înfricoșarăse	aciă înfricarăse
Ps. 15. 12.	funi vâzură	furile cădură
Ps. 15. v. 13.	destoinicia mē	destoinicia ta
Ps. 17. 13.	și vrea mē	și strigăre mē
Ps. 17. v. 40.	și pizmitorii miei	și de pizmitorii miei
Ps. 24. 16.	derept aciă lege dă greșitorilor în cale	derept aciă lege dă greșitorilor în cale
Ps. 24. 25.	și sāmānta moștenesc	și sāmānta lui moștenesc
Ps. 25. 18.	(lipsește)	și cu bărbați crunți viața mē
Ps. 26. 8.	în toate zise	în toate ȳile
Ps. 32. 11.	cuvântul Domnului cerul învrătoșese	cuvintele Domnului cerul învrătoșese
Ps. 49. 12.	spuseră ceriule	spuseră ceriurile
Ps. 61. 1.	cum nu Zeul plecaseva	cum nu Zeului plecaseva
Ps. 64. 27.	blagoslovi cununa anului	blagosloviși curura anului
Ps. 65. 37.	glasul rugăciunii mēle	glasul rogăciunii mēle
Ps. 66. 15.	toate cuvintele pāmāntului	toate cūmpliletele pāmāntului
Ps. 67. 7.	cāntați numelu lui	cāntați numele lui
Ps. 67. 68.	zbor de junci omenești	zbor de junci, în junci omenești
Ps. 68. 25.	Doamne, în multă milostē ta auzimā	Doamne în multă meserēre a ta auzime
Ps. 70. 24.	Dumnezeul mē ajuto-riul mēu socotēște	ȳeul mēu în ajutorul mēu socotēște
	ședēre	catizma
		ședēre etc. . . .

) Când în loc de „cānt“ aci nu poate fi decăt eroare de tipar, în manuscriptul scheian eroare de copist.

**) Suprimarea cuvântului „lege“ aci, decumva nu e eroare de copist ori de tipar, corȳpunde textului hebraic, tradus stiel de societatea biblică: „De aceea el arată ca ea pēcătoșilor“ „Ideaque monstrat peccatoribus viam“. (Psalmi Davidis cum comment. Iohann Cocceji. Lugdum, 1760.)

Negocieri convenționale între Austro-Ungaria și Germania.

„Die Presse“ din Viena împărtășește cu data de 3 Decembrie n.: Conferența în privința încheierii unei convenții vamale între Austro-Ungaria și Germania a ținut adică după amiazi mai mult de trei ore. La începutul conferinței s'a fost scris între delegații austro-ungari și cei germani un tractat diplomatic, după care comuna Mitterberg din Vorarlberg se scoate de pe teritoriul de vamă austro-ungar și se încorporează teritoriului de vamă german. Mâne se va ține din nou o conferință.

Germania.

„Kölnische Zeitung“ află din isvor bizuit, că scrierile diarelor, după care s'ar intenționa un nou preliminar militar până la suma de 50 milioane marce, sunt cu deservire neîntemeiate. Noul ministru de război a măsurat noile pretențiuni în mod foarte restrins și le-a împreunat pe toate în proiectul de buget al statului; alte pretențiuni preste aceste nu sunt puse în perspectivă.

Evenimentele din Brasilia.

„Agence Havas“ împărtășește din Rio-de-Janeiro cu data de 3 Decembrie: Din incidentul grevei din Kutuh s'au întâmplat vre-o câteva tulburări. În aceeași zi primesc biroul Reuter următoarea depeșă din Pernambuco: Deosebirile de vederi dintre ministrii braziliani sunt aplatate.

O telegramă din Rio-de-Janeiro spune: Din incidentul unui articol de natură polemică, publicat în ziarul monarhist „Tribuna“, mai mulți indivizi au intrat Sâmbăta trecută în biroul redacțional al acestui ziar. Guvernul a declarat, că va face să se respecte legea. În decursul unei adunări de jurnaliști, ținută la 2 Decembrie n., declarațiunea guvernului a fost privită de insuficiență și s'a amenințat cu sistarea publicațiilor oficiale pentru cazul, că guvernul nu ar urmări pe culpabili. Dispoziția e foarte agitată.

Afaceri bisericesci din diecesa Aradului.

Arad, 4 Decembrie n. 1890.

Se urmează cu mână de fer la strivirea noastră națională. Numai în cetatea sfântă, în biserică avem mântuire.

Aici încă stătem urmăriți. Poarta ei, școala, game sub loviturile legilor și ordonanțelor draconice. Și pragul ei sfânt călcat: monopolizarea și maghiarizarea matriculelor; cassarea jurisdicției matrimoniale confesionale; căsătoria civilă, sunt potecile ce se bat acum de nou în sanctuarul bisericii și în inima poporului românesc.

Autoritățile noastre bisericesci consistoriale, sinoadele și congresele sunt chemate a păzi biserica de aceste năpăstui, pentru aceea ele trebuie să se constituie din elemente, care au virtutea abnegațiunii și arma talentului intru apărarea ei.

Afară de variantele, care le ofere, textul psaltirii dela 1577 se deosebește de textul psaltirii dela 1577 încă și prin particularitățile sale ortografice, precum: întrebuintarea mai des a lui *oy* pentru sunetul *u*, al lui *uo* (omega) pentru *o*, și al unei specii de *u* (8), care nu ocură deloc în Psaltirea slavo-română; apoi prin câteva forme flexionale la verbe, ca: încungurământ (pentru încungurământ), turburământ (pentru turburământ), și mai ales prin abreviațiunea terminațiunii *or* [r impletit în *o* (omega)] pretutindenea la genetivele și dativale plurale.

Mai remarcabilă însă este deosebirea, dacă privim cartea sub raportul artei tipografice. Titlul și inițialele psalmilor în Psaltirea română sunt tipărite cu roșu, ear' textul în genere cu litere mai mari și mai curate ca în Psaltirea slavo-română, decumva reproducerea tiparului în faximile din edițiunea Academiei, după care m'am orientat, este fidelă originalului. Edițiunea română este mai scutită de erorile tipice, atât de multe în ediția slavo-română.

Aceste particularități tehnice ale operei sunt temeiurile externe, care militează pentru părerea repositului profesor L. a m-brior, care se îndoaie despre locul, unde s'a tipărit Psaltirea slavo-română (1577), oare fu la Brașov ori în Muntenia?

Că lucrările cele mai vechi ale lui Coresi, precum Tetraevangelul și Psaltirea română, s'au tipărit în Brașov, este constatat prin însemnarea dela finele cărților; dar' locul, unde s'a tipărit Psaltirea slavo-ro-

Aici trebuie să amuțescă tonurile disonante din viața noastră socială, ura personală, pentru numele bisericii celei sfinte.

Se fac alegerile congresuale. Chiemarea regimului bisericesc era să spună credincioșilor importanța alegerilor, răspunderea ce o au sufețele alegătorilor înaintea lui D-șeu și a urmașilor pentru săvârșirea actului, prin care înșiși își croiesc soarta.

Și ce s'a întâmplat?

Organul bisericesc de aici, care neconvenit bate tamburul sentimentului constituțional întârit în decurs de 20 ani constituțional între steluțele sale tipice, și altcum vorbăreț fără seamăn la debuturile funebre ale magilor și ale piteșilor rezidențiali și accesorii lor, acest specimen de organ oficios, n'a avut un cuvânt pentru apărarea acestui act momentos. Adevărată disciplina arcană.

S'au tănuțit toate. Cerculul sec se publică cu trei zile înaintea alegerilor prețesci și cu 14 înaintea celor mirenescoi, precând în districtul oradan alegerile erau deja efectuate. Cerculul ne surprinde și cu o nouă arondare, făcută din motive binecuvântate. În acest scurt timp au alegătorii să se orienteze asupra apartinenței și să se înțeleagă.

Aceasta e dar' „sentimentul constituțional întârit în decurs de 20 ani“? Pe la noi 'i-se dăce la aceasta păcăla. Sau doară sorocce înaintea mergătoare? numele acelora e silă. Păcăla și sila elemente constituționale întârite în viața constituțională de 20 ani.

Ei, vorba era să între în reprezentanța supremă bisericescă și oameni, care au curajul și talentul de a lăz lupta contra năpăsturilor externe și a stăruii pentru consolidarea vieții interne bisericesci, și ea în timpină o îngustă porțiță ferecată bine binisor.

Și pentru ce?

Opinia publică maghiară sigur s'ar revolta, dacă guvernul ar exclude din parlament pe corifeii opoziției, cum e Aponyi ori Irányi. Și unde în lume se află parlament fără opoziție? Să fie guvernul civil mai tolerant decât cel bisericesc?

Un boer oare-care a avut un împiegat servil, care intru toate îl îngână cu refrenul „așa este Maria Ta“. Da mai odată și ba, erupe boerul, să știu, cel puțin că sîntem doi oameni. Insași firea omului lipsiciosă reclamă schimbarea ideilor. Să nu simtă guvernul nostru bisericesc în sine acest acord firesc.

Părintele Mangra și dl Oncu sînt bine cunoscuți în cercurile cele mai extinse românesco. Sînt acești oameni periculoși pentru biserică, ori atât de savante să fie reprezentanțele noastre bisericesci, ca să n'aibă lipsă de sfaturile lor?

Sinoadele sînt pulsul vieții bisericesci. În ele se manifestează spiritul timpului, puterea sa vitală ori chipul boalei ce o mistue. De aici rezultă postulatul să fie reprezentată în corporațiunile bisericesci adevărată stare, mulțumirea și nemulțumirea, dacă ea există, ca să se poată sana în cadrul constituțiunii bisericesci.

Pentru ce se lipsesc reprezentanțele noastre de acest postulat și se alterează chipul lor adevărat? Numai greșeala în sistemul de guvernare ori nematuritatea poate explica această anomalie.

mână, nu este constatat, ci numai se presupune a fi Brașovul. Făcând însă comparație între tiparul Psaltirii române și cel al Psaltirii slavo-române, la prima vedere se observă, că aceasta din urmă nu s'a tipărit în același loc, cel puțin nu în aceeași tipografie, în care s'a imprimat Psaltirea românească. Unde se se fi tipărit dar'?

Eruditul istoric Dr. Eugen de Trauschensfels, cercetând arhivele din Brașov, a aflat în registrele de comptabilitate ale senatului, că în 11 Iunie 1573 a venit la Brașov un popă dela Alexandru-Vodă, tipar tipografic; ear' în 12 Decembrie, același an, a venit după aceea „diaconul vlădicului, care el însuși era tipograf, pentru o presă“.

Basat pe aceste documente oficiale, dl G. Bariț susține, că atât Alexandru II. domnul Munteniei (1567—1577), cât și metropolitul de atunci, pe la anul 1573 se ocupau sau cu planul de a înființa o tipografie în acea țeară, sau cu înăvuierea vre-unei tipografii, pe care o aveau înființată de mai nainte. Dl Bariț bănuiesc, că diaconul trimis de metropolitul la Brașov pentru presă să fi fost însuși Coresi, lucru confirmat în parte prin prețioasa însemnare dela finele Tetraevangelului, din care se vede, că Coresi era diacon în Târgoviște, scaunul metropoliei Ungro-Vlachiei pe acea vreme.

Probabil, că înainte de înființarea tipografiei în mănăstirea Govora (1634) decâtă principele Mateiu Basarab să fi existat o tipografie în Brașov.

2) G. Bariț: „Catechismul calvinesc“. Sibiu, 1879, pag. 9.

3) ib.

Căci nu compunerea unui sinod constituie validitatea lui, ci recunoașterea și adoptarea lui decătră biserică. De aceasta nu țin cont cei-ce întăresc sentimentul constituțional de 20 de ani încoace.

Dar' dacă biserica ar dăce, de ceea-ce fe-rească-ne D-șeu: tu ești un făt clandestin al unui regim despotice, — nu te cunosc! precum s'a mai întâmplat în lume.

Și acest conflict se poate născă, dacă reprezentanțele noastre nu vor fi adevărate expresiune a bisericii vii, ci numai nisece opere alcătuite de mâni artificiale.

„Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale“. Este timpul suprem să-și pună acum sufletul pentru încheierea puterilor în apărarea bisericii, căci Hanibale la poartă, — dacă are suflet.

Idem.

CRONICA.

Distincțiune. După cum citim în „Pester Lloyd“, Maiestatea Sa s'a îndurat Preagrația a conferi cu scutire de taxă prin autograf Prelat din 26 Noemvrie a. e. episcopului greco-catolic din Oradea-mare, Mihail Pavel, dignitatea unui consilier intim.

Ajutor împărătesc. Maiestatea Sa Monarhul a dat din cassetta Sa privată 100 fl. comunei bisericesci gr. or. din Sânt-Iacob în scopul zidirii de biserică.

Numiri. Subnotarul Iosif Balog dela judecătoria cerc. din Berettyó-Ujfalu a fost numit notar la tribunalul reg. din Oradea-mare, ear' subnotari au fost numiți: concupientul Alexandru Aszalay dela direcțiunea financiară din Arad la judecătoria cerc. din Ineu și practicanții în drept Andrei Niszalovszky dela tribunalul reg. din Beregsas și Stefan Szabó dela cel din Sătmarnemeti, ambii tot la aceleași tribunale.

Transferare. Subnotarul Paul Jakó dela judecătoria cerc. din Cehul-Silvaniei a fost transferat în aceeași calitate la tribunalul reg. din Zelău.

Maghiarizări de nume. „Budapesti Közlöny“ publică următoarele schimbări de nume: Ferdinand Praza în „Bukfari“; Carol Svanczary în „Zár“; Iuliu Weisz în „Fekér“ și Alexandru Schattelesz în „Simon“.

Signale de foc în Sibiu. Obicnuitelile signale de foc vor fi date de aci înainte și din turnul bisericii catolice, câtă vreme clopotul cel mare din turnul bisericii luterane, crepat înainte cu câteva săptămâni, nu se va pute folosi.

Retragerea guvernului băncii austro-ungare. Din Viena se telegrafează cu data de 3 Decembrie a. e. următoarele: În cercurile financiare de aici s'a lătit svonul, că Moser, guvernul băncii austro-ungare, cu începerea anului viitor își va da demisiunea din cauza sănătății sale sdrușinate. Următorul se se dăce a fi vicepreședintele băncii, profesorul Kautz din Budapesta.

Aruncul comunal al orașului Cluj. Pentru 1891 s'a statuit în ședința reprezentanței orașenești din 2 l. c. cu 38 procente, așadar cu 4 procente mai puțin ca în preliminar.

Concesiune pentru calea ferată. Ministrul de comerț a dat vicecomitetului Gustav Thalmann și celor cointeresăți concesiune pe timp de un an pentru edificarea unei linii ferate vicinale dela Tâlmăciu preste Por-

grafe mai vechie în Muntenia, poate în Târgoviște chiar, pentru că cu patru ani în urmă (1638), când metropolitul Belgradului Ghena die înființează o tipografie în posesiunea directă a bisericii, el aduce un dascăl tipograf român cu numele Popa Dobre din Țeara-Românească, ceea-ce probează, că arta tipografiei avea pe atunci un trecut în Muntenia mult mai vechiu ca de 4—5 ani.

D. Iarcu pretinde, că Românii deja la 1512 ar fi adoptat tiparul, fiind domni în Țeara-Românească Neagoe Basarab și în Moldova Bogdan, fiul lui Ștefan-cel Mare. Ear' arhiepiscopul Filaret Scriban adă, că cea dintâi carte în limba slavonă s'ar fi tipărit la 1512 în Târgoviște. În privința aceasta Pr. Sa se rostose în următoarele: „La 152 s'a tipărit Evangelia slavonă pentru cea întâișiadă, în Târgoviște, capitala de atunci a Valachiei. Meșteșugul tipografiei nu se aflase demult. Statele Slavonilor de lângă Dunăre erau cu totul sfărâmate de Turci, și literatura lor își nasce pe cea întâiu fiică în leagănul Românilor. Nici chiar istoria tipografiilor din Rusia nu probează, că pe la 1512 s'ar fi tipărit vre-o carte acolo în dialectul slavon.“ Dl Hașdeu încă află tipărită în Moldova dela 1512 o evanghelie slavonă.

Rămâne dar', ca cercetările ulterioare ale bărbăților nostri de sciință să facă lumină

1) V. A. Urechii: „Schite de istoria lit. rom.“ pag. 60 și Iarcu, pag. 12.

2) D. Iarcu: „Catalog general de cărțile române“. București, 1865, pag. 9.

3) Arch. Filaret Scriban: „Istoria bisericescă a Românilor“, Iași, 1871, pag. 93.

4) V. A. Urechii, ib.

cesci și prin pasul Turnului-roșu până la granița țerii.

Codificarea dreptului de căsătorie se va face cât de curând în camera deputaților din Budapesta. Codificarea nu se razimă pe principiul obligator al căsătoriei civile. Cei de aceeași confesiune se vor căsători în biserică; cei de confesiuni diferite în cas când religionea li-ar pune pedeci, se vor căsători civil. Despărțirile se vor ține exclusiv de competența autorităților civile.

Șovinism în armată. Ni-se scrie din Oradea-mare: „În foaia provincială, „Nagyvárad Hirlap“ din 3 Dec. a. c. (Nr. 235) se amintesc o serată, la care colonelul comandant de brigadă al miliției teritoriale a adunat pe ofierii sei, unde s'a prezentat și o mare parte dintre ofierii superiori ai armatei comune. Lucru în sine nevinovat, dar' colonelul respectiv, Coloman Bolla, void a-și manifesta sentimentele sale patriotice, într'un toast a amintit într'alte, că contingentul regimentului de Oradea formându-l Românii, ofierii trebuie să se nisească a face plăcută ficiilor dulcea limbă maghiară, și că nu e de lipsă să învețe ofierii limba română într'ată, cât să se înțeleagă deplin cu feciorii, ci acestia trebuie să învețe limba maghiară, pentru-că honveții sînt ostășime maghiară“.

Ministrul de culte și sportul patinagului. Ministrul de culte și instrucțiune publică, contele Albin Csáky, a dat o instrucțiune, în care recomandă directorilor de școale înființarea lacurilor de ghiță în curțile sau grădinile școalelor. Lacul de ghiță trebuie să fie întocmit pentru circa 40 școlari. Ministrul împărtășește mai departe, cum au să fie lacurile, și statorosec totodată nisece măsuri ce trebuie luate pentru împedecarea accidentelor. Mai departe spune modal cum au să fie îmbrăcați școlarii. Purtarea hainelor strimte (la băieți) și a corsetelor (la fete) este interzisă.

Necrolog. Primul urmăritor anuș funebrel: Cu inima frântă de durere aducem la cunoscință, că iubitul soț, fiu, tată, cumnat și consăngean George Theban, căpitan ces. și reg. în pensie, după un morb îndelungat, a răposat la 2 Decembrie st. n. a. c. seara la 7¼ oare în etate de 57 ani. Rămășițele pământești ale răposatului se vor înmormânta în 4 Decembrie st. n. la 3 oare p. m. în cimiterul gr-cat. din loc. Fie-i țina ușură și memoria binecuvântată! Ana Theban ca mamă, George Mariuț, Ioan Baluț, Ana Baluț n. Mariuț, Floarea Mariuț, ca cumnați și cumnate, Ioana Theban n. Mariuț, ca soție, Pius, Odiseus și Brutus ca fiu.

„Nunta din Valeni“ pescena teatrului din Cluj. Aji de seară se va reprezenta în teatrul maghar din Cluj vestita dramă a lui Marcus Broeuer „Nunta din Valeni“. Diarele clujene o laudă mult și atrag atenția publicului asupra reprezentațiunii de aji seara. „Erdélyi Híradó“, care spune cititorilor sei, că „Nunta din Valeni“ e un produs al literaturii franceze (sic!), mai împărtășește, că tinerimea română din Cluj încă are de gând să fluere acest pamflet jidovesc.

Prelegerea unui medic ungar în Berlin. Din Berlin se scrie: Medicul tribunalului reg. din Sibiu, Dr. H. König, care deja de două săptămâni se află în Berlin pentru studiul procedurii lui Koch, a ținut în „Societatea medicală“ de acolo în prezența ducelui de Bavaria Carol Teodor o prelegere de un mare interes asupra cunoscutele cadavre aflate în „Oena cea pustie“ din Oena Sibiuului. Doctorul Koch a cerut în privința aceasta informațiuni foarte amănunțite și a arătat atât interes, încât a rugat pe domnul König, ca la o eventuală aflare de

asupra cestiunii: dacă a existat în adevăr în secolul XVI. tipografie în Muntenia, și oare nu aici s'a tipărit Psaltirea slavo-română a lui Coresi, după-cum presupunea profesorul Lambrior?

Pe diaconul Coresi îl aflăm lucrând alternativ, când în Târgoviște cu Tudor diac, când în Brașov cu Popa Iane și Popa Mihaiu, ca să răspundă la trebuințele clerului bisericii române, atât de dincolo, cât și de dincoace de Carpați. Și poate chiar stăruința și încurajarea clerului din Transilvania, mai energie în tendența de a se emancipa de sub jugul limbii slavone ca clerul din principate, va fi determinat pe Coresi a preferi ca centrul activității sale literare Brașovul. În părărea aceasta ne întăresce Hrășil Lucaci, judele Brașovului, care, ca editorul „Evangheliei cu învățătură“ a lui Coresi, tipărită la 1589, dăce în a doua precuvântare dela acea Evanghelie, că el a căutat originalul în multe părți și abia l'a aflat la metropolitul Serafim în Târgoviște; apoi adăuge: „și foarte me sfătui cu luminatul Mitropolitul Marele Genadie dein tot ținutul Ardealului și al Orăziei și cu mult cliros de preoție ce le „trebuia aciasta carte““.

În principate limba slavonă nu era numai limbă bisericescă, ci și limba oficială a statului, și înlocuirea ei la serviciul divin cu limba românească trebuie că a întâmpinat reacție la clerul înalt și în clasele culte, de prinse a respecta limba slavonă ca limbă sacră. Aceasta se pare a fi fost cauza, că la

9) G. Bariț: „Catechismul calvinesc“, pag. 99 în notă.

atari cadavre se trimitea un cadavru întreg și institutului anatomic din Berlin.

Atentat asupra unei trăsuri goale. Din Cluj se scrie: La 3 l. c. seara s'a dat decătră un făptuitor necunoscut o pușcătură asupra echipagiului doamnei Daniil Zeyk. Doamna Zeyk tocmai venise acasă, ear' trăsura plecase goală mai departe. În cercurile aristocratice domnesce o mare iritațiune, deoarece se presupune a fi un atentat. Poliția până acum încă n'a dat de urmele făptuitorului.

Iepuri din Ungaria în Francia. Mii iepuri de câmp din Ungaria, la comanda întreprindătorului Carly, vor fi trimiși de pe domeniul dela Seghedin al markgrafului Pallavicini în Francia, spre a îmulți și nobilita degenerata rasă galică a iepurilor de acolo. Un iepure masculin va fi plătit cu 5 franci, ear' unul feminin cu 7 franci. Iepurii vor fi prinși cu lațul și pentru de a se pută efectul această însărcinare cât mai curând, iepurii de pe teritoriul moșiei amintite nu vor fi de astădată venați.

Cas de moarte. Din Pojon se scrie: În 3 Decembrie a. c. a răposat aici în etate de 74 ani fostul proprietar al librăriei „C. F. Wigand“, cea mai vechie librărie în Ungaria, care a fost fondată în a. 1760.

Un nou diar în serviciul partidului săsesc. Cu începerea anului viitor va apăre în Bistriță diarul săptămânal „Bistritzer Zeitung“. După prospectul publicat, diarul va fi redigat pe baza programului partidului săsesc dela 17 Iunie 1890.

Agatha Bărescu în București. Diarul „Neue Freie Presse“ i-se telegrafează din București: Doamnișoara Bărescu a început reprezentațiunile sale în teatrul național din București cu rolul Hero din drama lui Grillparzer „Des Meeres und der Liebe Wellen“, fiind entusiastice aplaudată. Artista a primit numeroase cununi de flori, între care și o cunună aurită de laur. Domni Norini, Theodor Weil și Posansky încă au făcut mult efect. În decursul unui întreac domnișoara Bărescu a fost chemată în logea regală, unde regina a îmbrășșat-o și a sărutat-o.

Holera în Siria și guvernul francez. Din Paris se telegrafează: Din cauza holerei ce bătute în Siria, ministrul Constant a dat ordin, ca toate proveniențele din porturile dintre Mersina și Tripolis-syrian să fie supuse regulamentului sanitar în privința holerei.

Caravane înghețate. Din Arenburg se telegrafează: În urma unei scaderi pe neașteptate a temperaturii dela 3 grade căldură la 30 grade frig treideci Chirgisi ce călătoriau prin o pustă au înghețat dela primul până la cel din urmă. Mai depar e dio cauza frigului au mai murit o mulțime de cai, oi și cămile. Se dă cu socoteala, că în pustă 'și-a mai aflat sfârșitul o caravană întreagă de oameni și de vite.

Un nou inamic al viței.

Reuniunea română agricolă din Sibiu ne trimite spre publicare următoarea ordonanță ministerială:

Cătră publicul tuturor municipiilor și cătră toate reuniunile agricole, viticole și vinicole!

În decursul anului trecut s'a observat prin multe regiuni din țeară ivirea în vii a mucegaiului stricăcios (burete) numit peronospora viticola; și astfel cu tot dreptul poate exista temerea, că în anul acesta earăși va ataca viile în măsură și mai mare, din șapte ani după publicarea Psaltirii românești, diaconul Coresi face o edițiune slavo-română a psaltirii, „ca să fie de înțelegătură și gramaticilor“. În adevăr, ierarhia bisericii române din principate numai atunci face pași mai serioși pentru introducerea limbii naționale și scoaterea celei slavone din biserică, când observă, că prin cărțile bisericesci tipărite în limba românească, în Ardeal, se propagă dogmele Calvinilor între Români.

În studiul biografic și bibliografic despre Coresi, dl Hașdeu va da seamă sigur de influența limbilor străine ce se resimte în traducerea lui Coresi, și îndeosebi: oare făcut-a el traducerea românească a Psaltirii după textul slavon, ori după Septuaginta, și de cel slavon se va fi folosit numai spre a se ajuta în construirea frazei române, precum probabil se va fi folosit și de Vulgata, ceea-ce pare explicat prin numărul cel mare de cuvinte neolatine deoparte, cât și slavone literare, ca spr. e: upovăință, upovăiui, pentru nădejde, nădejduii etc., care se cuprind în Psaltirea Coresiană. În adevăr, limba lui Coresi nu poate fi limba românească vorbită de poporul român în timpul seu, ceea-ce se constată prin scrierile originale dintre anii 1560—1600, publicate de eruditul academician dl Hașdeu, în meritoasa sa lucrare: „Cuvinte din bătrâni“.

G. Seulescu relevă în glosarul Tetraevangelului urme și de influența limbii grecesci în textul românesc al lui Coresi. Această ar fi urmarea firească a spiritului și tradițiilor familiare, dacă considerăm, că diaconul Coresi este membrul unei familii cu acest

1) V. A. Urechii: „Schite din istoria lit. rom.“ București, 1885, pag. 78.

Pentru redactiune responsabil: **Andrei Baltes**

